

A 324/2020. (VII. 1.) Korm. rendeletben foglaltak alapján

Javaslat

**Kiss Józsefné Wolf Mária hímző asszony hagyatéka
a települési/tájegységi/ágazati¹ értéktárba történő felvételéhez**

Kiss Józsefné Wolf Mária 1893-1982

Készítette: *Csete Gyula*

Mezőberény 2024. február 27.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Orlai Petrics Soma Könyvtár Muzeális Gyűjtemény és Művelődési Központ
(Mezőberény, Fő út 6.)

¹ Kérjük, húzza alá a megfelelőt. Soma

Mezőberényi Polgármesteri Hivatal			
Iktatószám:	1.714-1	Melléklet:	-
Érkezett:	2025 FEBR 28.		
Előszám:	Utószám:	Előadó:	Gy Gy.

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Csete Gyula

Levelezési cím: **5650 Mezőberény, Fő út 1-3.**

Telefonszám: **+36 70 400-2479**

E-mail cím: opskmm@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:²:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

A szakterületi besorolás indokolása: **A kulturális örökség tevékenységi körébe tartozik**

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- ☐ igen
amely nemzetiség:³

☒ nem

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Mezőberény

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ **települési**

☐ tájegységi

☐ ágazati

amely értéktár neve: **Települési Értéktár Mezőberény.**

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

² Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

³ Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

Kiss Józsefné Wolf Mária (édesanyja Saskó Julianna), 1893-ban Mezőberényben született egy köztisztviselői állású evangélikus családban. Felmenőik a Saskó ágon országosan ismert orgonaépítők voltak. A nagyapja alapította 1863-ban a Saskó temetkezési vállalatot, emellett asztalos cégük is volt. A Magyar Királyszálló épületasztalos berendezését is Saskóék készítették. Mariska néni már kislánykorában megtanulta, ha szomszédolni ment, vitte magával a kézimunkáit is. Mindig gyalog járt. Németül, szlovákul és franciául is folyékonyan beszélt, később megtanult oroszul is. Az első világháborúban a katonacsaládok érdekében kérvényeket írt németül, ha szabadságot akartak kérni aratásra vagy cséplésre. Az egyházi asszonycsoport vezetője volt. 1959-ben Férje Kiss József baleset következtében meghalt. Ebben az évben lett nyugdíjas. Mariska néni egy kékre festett szobában állította ki saját készítésű goblenjeit. Napi munkája mellett nagy szenvedélye volt a hímzés és hímzésmotívumok rajzolása és tervezése. Időskorában már csak ezzel foglalkozott. Kiss Józsefné Wolf Mária berényi hímző asszony egy különleges faragott díszítésű ónémet stílusú varródobozban tárolta varrókészletét. A ládikát belül zöldbársonnyal bélelték és a fedelében még egy tükröt is elhelyeztek. A varrónők és a háziasszonyok a varráshoz használt tűkészletet és a cérnákat kis ládikában vagy dobozban tárolták. A díszes varrós tárolókazettát és Wolf Mária 14 darabból álló keresztszemes hímzés hagyatékát fia Kiss István adományozta a mezőberényi muzeális gyűjteménynek.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Mariska néni munkássága napjainkban is inspirálón hat, hiszen kézimunkáinak motívumait az Orlai házban működő hímző szakkör is felhasználja. A díszítőművészeti szakkör forrásanyaga elsősorban a régi keresztszemes hímzésekre alapul. Itt is elsősorban az ornamentika igazodott hozzá, melyhez felhasználták Wolf Mariska néni hímzéseit. 2018-ban a Kisjankó Bori pályázaton díjazott volt a kollekció Mezőkövesden. 2020-ban az Élő Népművészet Dél-Alföldi regionális kiállításon is bemutatásra került és díjazták Békéscsabán. 2021-ben az Élő Népművészet országos kiállításon, Budapesten a Hagyományok Házában az aranyokleveles kollekció része volt a mezőberényi keresztszemes alkotáscsoport. 2024-ben a Kárpát-medencei textiltesztiválon a színes mezőberényi forrásanyag feldolgozásával I. díjas lett a berényi szakkör. Külön köszönet Szugyicki Pál Mezőberény Eötvös utca 20/a. alatti lakosnak, aki dokumentumokkal, archív fényképekkel és információkkal segítette a javaslat létrejöttét. Mariska néni gazdag örökséget hagyott Mezőberényre, kézimunkái olyan kulturális értéket képviselnek, melyeknek a települési értéktárban a helyük.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

<https://mezobereny.hu/s/hir/6419/A-honap-mutargya-2024-februar>

<https://muzeum.orkaihoz.mezobereny.hu/?m=202402>

http://epa.niif.hu/02300/02307/00067/pdf/EPA02307_mezoberenyi_hirmondo_2013_02.pdf

https://epa.hu/02300/02307/00202/pdf/EPA02307_hirmondo_2024_02.pdf

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Családi fotók

Kiss Józsefné idősebbik fiával, Józseffel

A Kanadában élő fia Kiss István „Steve”

A gyűjteménynek adományozta édesanyja hagyatékának egy részét

Mariska néni Kandában élő unokájával, Gyöngyivel a családi házuk belső udvarán

Mariska néni ónémet stílusú varródoboza

Keresztsezmes díszpárna

Keresztzemes díszpárna

Keresztzemes díszpárna

Keresztsezemes díszpárna

Keresztsezemes díszpárna

Keresztzemes díszpárna

Keresztzemes terítő részlete

Keresztszemes terítő részlete

Keresztszemes terítő részlete

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

Tisztelt Mezőberényi Települési Értéktár!

Tisztelettel ajánlom Kiss Józsefné Wolf Mária hímző asszony munkásságát az értéktárba. Wolf Mária (édesanya Saskó Julianna) 1893-ban Mezőberényben született. Égész életét Mezőberényben töltötte és itt készítette csodálatosan szép kézimunkáit. Mariska néni a családjától kapott ónémet stílusú varródobozában őrizte a hímzéshez használt varró eszközeit. Ez a gyönyörű varródoboz most fia István adományaként a mezőberényi Orlai Petrics Soma Könyvtár, Muzeális Gyűjtemény anyagát gazdagítja. Ezen varródobozhoz az adományban 16-db keresztszemesen hímzett díszpárna is tartozott, melyek kifinomult ízlésről tanúskodnak és nagyon aprólékos szemet gyönyörködtető munkáról. Még időskorában is szívesen készítette a keresztszemes hímzéseit. Ugyanolyan lelkesen tervezte a mintákat és nagy-nagy szeretettel tanította a hozzáforduló és a keresztszemes hímzés iránt érdeklődő lányokat és asszonyokat. Múzeumunk ilyen ritka kulturális kincssel gazdagodott Kiss István önzetlen adománya által. Visszajuttatta Kanadából Édesanyja örökségének egy részét szeretett szülővárosába, Mezőberénybe. Szerintem a mezőberényi értéktárban méltó helye van munkásságának.

Mezőberény 2024. február 27.

Hernádi Mihályné

Tisztelettel: Hernádi Mihályné csipkekészítő

Ajánlás

**Kiss Józsefné Wolf Mária hímző asszony hagyatéka a települési/tájegységi/ágazati
értéktárba történő felvételéhez**

Különlegesen szép hagyatékot őriz az Orlai ház muzeális gyűjteménye: Kiss Józsefné Wolf Mária hímzett lakástextiljeit. A tárgykollekció bizonyítja, hogy hatással volt rá is a Kárpát-medence hímző kultúrája, így Erdély, az Alföld és a Dunántúl is. Igazán figyelemre méltóak a szálszámolós technikára épülő keresztszemes alkotások. Már Lengyel Györgyi 1978-ban megjelent Népi kézimunkák című könyvében is megismerhetünk egy különleges darabot, mezőberényi terítőt. Kiss Józsefné munkásságára legjellemzőbb ez a hímzéscsoport, a barna-zöld színhasználat, amikor alkotásain a kompozíció több sávra tagozódik. Alkalmazza a finom hajlatokkal megoldott geometrikus, a négyzetes beosztású különleges vonalvezetésű, a virágtöves, az életfás, a tömött subrikacsíkok hatását felidéző sordíszeket. A barna-zöld színhangulatú csoporton túl találkozunk rendkívül sok színt alkalmazó terítővel, ahol a sok-sok színt művészi harmóniában jeleníti meg és a tekintetnek mégis kellemes. A színek harmóniáját a sötét kontúr biztosítja. Találkozunk még a magyar népművészetre oly jellemző piros színvilágú alkotásaival is. Kézimunkáira jellemző az az egyedülálló technika, hogy minden keresztszem, illetőleg keresztszem csoport ahol az alapanyaggal találkozik sötétebb színnel kontúrozott.

Kiss Józsefné Wolf Mária alkotásai forrás értékűek, mint mezőberényi keresztszemes hímzés ismertek. Bemutatásra került Dr. Illés Károlyné 2001-ben megjelent Békés megye hímzés kultúrája című könyvében is. Tovább élésüket igazolja az is, hogy az Orlai ház Díszítőművészeti Szakköre többször feldolgozta a barna-zöld és a színes színvilágú alkotásokat is, amelyeket az Országos Zsűri Bíráló Bizottsága elismert és rangos díjakban részesített. Kiss Józsefné Wolf Mária hagyatékában rendkívül sok gondolat rejlik még, amely alkalmat ad további számtalan feldolgozásra, bemutatásra.

Mezőberény 2025. február 28.

A hálás utókor nevében: Bogárné Szőke Erika

Népi Iparművész,

az Orlai ház Díszítő művészeti Szakkör vezetője